

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ĮSTATYMO „DĖL UŽSIENIEČIŲ TEISINĖS PADĖTIES“ NR. IX-2206 5, 79, 113, 115, 125,
126, 140⁸, 140¹⁰, 140¹³, 140¹⁴ IR 140¹⁹ STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys. Įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ Nr. IX-2206 5, 79, 113, 115, 125, 126, 140⁸, 140¹⁰, 140¹³, 140¹⁴ ir 140¹⁹ straipsnių pakeitimo įstatymo projektą (toliau – Įstatymo projektas) parengtas atsižvelgiant į 2023 m. birželio 7 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimą Nr. KT53-A-N6/2023 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (toliau – Nutarimas). Nutarime nurodyta, kad Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (toliau – UTPĮ) nuostatos, pagal kurias dėl įvestos karo padėties, nepaprastosios padėties, taip pat paskelbtos ekstremaliosios situacijos dėl masinio užsieniečių antplūdžio, visi prieglobsčio prašytojai privalėjo būti apgyvendinami nurodytose vietose, nesuteikiant jiems teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, kai toks apgyvendinimas galėjo trukti iki 6 mėnesių, kompetentingai institucijai nepriėmus sprendimo, kurį būtų galima skusti teismui, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 20 straipsniui.

Įstatymo projekto tikslas – patikslinti UTPĮ nuostatas, kurios Nutarimu pripažintos prieštaraujančiomis Konstitucijai.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai.

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2023 m. birželio 13 d. įsakymu Nr. 1V-362 sudaryta darbo grupė, kurią sudaro Lietuvos Respublikos teisingumo, Socialinės apsaugos ir darbo, Vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos, Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Migracijos departamentas) ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VSAT) atstovai (atsakingas asmuo Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Migracijos politikos grupės (vadovė Aušra Grikevičienė, tel. (8 5) 271 7078) vyresnioji patarėja Rūta Jasulaitienė, tel. (8 5) 271 8897).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai.

2021 m. liepos 13 d. Lietuvos Respublikos Seimui priėmus UTPĮ pakeitimus, UTPĮ 5 straipsnio 6 dalyje buvo nustatyta, kad esant karo padėčiai, nepaprastajai padėčiai, dėl masinio užsieniečių antplūdžio paskelbtai ekstremaliajai situacijai ar ekstremaliajam įvykiui, prieglobsčio prašytojai, pateikę prašymus suteikti prieglobstį pasienio kontrolės punktuose, tranzito zonose ar netrukus po neteisėto Lietuvos Respublikos valstybės sienos kirtimo, iki nepriimtas sprendimas įleisti juos į Lietuvą, laikinai apgyvendinami pasienio kontrolės punktuose, tranzito zonose, VSAT ar kitose tam pritaikytose vietose, nesuteikiant jiems teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje. To paties straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad jeigu per 28 dienas nuo prieglobsčio prašytojo, laikinai apgyvendinto UTPĮ 5 straipsnio 6 dalyje nurodytose laikino apgyvendinimo vietose, prašymo suteikti prieglobstį pateikimo dienos nebuvo priimtas galutinis sprendimas, Migracijos departamentas priima sprendimą įleisti tokį prieglobsčio prašytoją į Lietuvą. Paskelbus karo padėtį, nepaprastąją padėtį, taip pat ekstremaliają situaciją ar ekstremalų įvykį dėl masinio užsieniečių antplūdžio, šioje dalyje nurodytas 28 dienų terminas pratęsiamas karo padėties, nepaprastosios padėties, dėl masinio užsieniečių antplūdžio paskelbtos ekstremaliosios situacijos ar ekstremaliojo įvykio laikotarpiui ir 28 dienoms po jų pabaigos, tačiau ne ilgiau kaip 6 mėnesiams.

2021 m. gruodžio 23 d. Seimui priėmus UTPĮ pakeitimus, tos UTPĮ 5 straipsnio 6 ir 8 dalies nuostatos, kurios taikytinos esant karo padėčiai, nepaprastajai padėčiai, dėl masinio

užsieniečių antplūdžio paskelbtai ekstremaliajai situacijai ar ekstremaliajam įvykiui, perkeltos į naują UTPI X² skyrių, kurio nuostatos taikomos, kai yra įvesta karo padėtis, nepaprastoji padėtis, taip pat paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, t. y. šio skyriaus 140⁸ straipsnio 3 dalį, kurioje nustatyta, kad prieglobsčio prašytojus, pateikusius prašymus suteikti prieglobstį pasienio kontrolės punktuose, tranzito zonose ar UTPI 140¹² straipsnio 2 dalyje nurodytu atveju, iki priimamas sprendimas įleisti juos į Lietuvos Respubliką, VSAT laikinai apgyvendina pasienio kontrolės punktuose, tranzito zonose, VSAT, Pabėgėlių priėmimo centre ar kituose apgyvendinimo centruose, apgyvendinimo vietose, apgyvendinimo patalpose, laikiname būste ar kitose tam pritaikytose vietose, nesuteikiant jiems teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje. To paties straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad jeigu per įvestos karo padėties, nepaprastosios padėties, taip pat paskelbtos ekstremaliosios situacijos dėl masinio užsieniečių antplūdžio laikotarpį ir 28 dienas po jo pabaigos, tačiau ne ilgiau kaip per 6 mėnesius nuo užsieniečio užregistravimo Lietuvos migracijos informacinėje sistemoje dienos (toliau – MIGRIS), nebuvo priimtas galutinis sprendimas dėl prieglobsčio prašytojo, laikinai apgyvendinto UTPI 140⁸ straipsnio 3 dalyje nurodytose laikino apgyvendinimo vietose, teisinės padėties, Migracijos departamentas priima sprendimą įleisti tokį prieglobsčio prašytoją į Lietuvos Respubliką ir apgyvendinti jį UTPI 140⁸ straipsnio 3 dalyje nurodytose laikino apgyvendinimo vietose.

2023 m. balandžio 20 d. Seimui priėmus UTPI pakeitimus, buvo pakeistos UTPI 140⁸ straipsnio 3 dalies nuostatos ir nustatyta, kad užsieniečius, iki priimamas sprendimas įleisti juos į Lietuvos Respubliką, Migracijos departamento sprendimu VSAT laikinai apgyvendina apgyvendinimo vietose nesuteikiant jiems teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje. Taip pat to paties straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad skundas dėl Migracijos departamento sprendimo apgyvendinti UTPI 140⁸ straipsnio 3 dalyje nurodytose laikino apgyvendinimo vietose, nesuteikiant teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, gali būti paduotas apylinkės teismui pagal užsieniečio buvimo vietą arba kitam artimiausiam užsieniečio buvimo vietai apylinkės teismui per 14 dienų nuo sprendimo įteikimo dienos. Priimtas apylinkės teismo sprendimas skundžiamas ir skundas nagrinėjamas šio Įstatymo 117 straipsnyje nustatyta tvarka.

Taigi, šiuo metu aktuali tik UTPI 140⁸ straipsnio 3 dalis, kurią Konstitucinis Teismas pripažino prieštaraujančia Konstitucijos 20 straipsniui ir kuri nuo Nutarimo paskelbimo netaikoma. Iki bus pakeistos UTPI nuostatos, taikomos UTPI 5 straipsnio 6 ir 8 dalies nuostatos, kuriose nustatyta, kad VSAT prieglobsčio prašytojus, pateikusius prašymus suteikti prieglobstį pasienio kontrolės punktuose, tranzito zonose ar netrukus po neteisėto Lietuvos Respublikos valstybės sienos kirtimo, iki priimamas sprendimas įleisti juos į Lietuvos Respubliką, laikinai apgyvendina pasienio kontrolės punktuose, tranzito zonose ar VSAT, o jeigu per 28 dienas nuo prieglobsčio prašytojo, laikinai apgyvendinto UTPI 5 straipsnio 6 dalyje nurodytose laikino apgyvendinimo vietose, prašymo suteikti prieglobstį pateikimo dienos nebuvo priimtas galutinis sprendimas, Migracijos departamentas priima sprendimą įleisti tokį prieglobsčio prašytoją į Lietuvos Respubliką. Įleidus prieglobsčio prašytoją į Lietuvos Respubliką jis apgyvendinamas laikino apgyvendinimo vietose netaikant judėjimo ribojimų arba Migracijos departamentui leidus – savo pasirinktoje gyvenamojoje vietoje, tačiau jeigu yra UTPI 113 straipsnio 4 dalyje nurodytas bent vienas užsieniečio sulaikymo pagrindas, VSAT kreipiasi į teismą dėl užsieniečio sulaikymo ar alternatyvios sulaikymui priemonės skyrimo.

Taip pat Nutarimo 27.1 punkte konstatuota, kad UTPI 115 straipsnio 2 dalies 5 punkte nustatyta alternatyvi sulaikymui priemonė (apgyvendinti užsieniečių VSAT nustatant teisę judėti tik apgyvendinimo vietai priklausančioje teritorijoje), įvertinus šios priemonės taikymo aplinkybes, prilyginama asmens sulaikymui.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Sistemiškai įvertinus Nutarimą ir siekiant pakeisti UTPI nuostatas, kurios Nutarimu buvo pripažintos prieštaraujančiomis Konstitucijos 20 straipsniui, Įstatymo projektu siekiama nustatyti, kad prieglobsčio prašytojai, kurie įvestos karo padėties, nepaprastosios padėties, taip pat paskelbtos

ekstremaliosios situacijos dėl masinio užsieniečių antplūdžio metu prašymus dėl prieglobsčio pateikia būdami pasienio kontrolės punktuose, tranzito zonose ar netrukus po neteisėto Lietuvos Respublikos valstybės sienos kirtimo, yra apgyvendinami kompetentingos institucijos sprendimu, kuris priimamas dėl kiekvieno prieglobsčio prašytojo, įvertinus individualias su juo susijusias aplinkybes, ir kuris gali būti skundžiamas teismui.

UTPI 140⁸ straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad prieglobsčio prašytojai apgyvendinami Migracijos departamento sprendimu, taip pat to paties straipsnio 9 dalyje nustatyta tokio Migracijos departamento sprendimo apskundimo teismui tvarka. Taigi, pagal UTPI 140⁸ straipsnio 3 dalies nuostatas ir šiuo metu Migracijos departamentas priima individualų sprendimą dėl prieglobsčio prašytojo apgyvendinimo, kuriame nurodoma ir sprendimo apskundimo tvarka.

Atsižvelgiant į Nutarimą ir vadovaujantis teisėkūros aiškumo principu, Įstatymo projektu siūloma aiškiai nustatyti, kokius sprendimus Migracijos departamentas turi priimti per 48 valandas nuo prašymo suteikti prieglobstį pateikimo momento, kai toks prašymas pateikiamas pasienio kontrolės punkte, tranzito zonoje arba Lietuvos Respublikos teritorijoje, kai užsienietis į ją pateko neteisėtai kirtęs Lietuvos Respublikos valstybės sieną, ir nustatyti pagrindinius kriterijus, į kuriuos Migracijos departamentas turės atsižvelgti priimdamas konkretų sprendimą, t. y.:

- UTPI 140⁸ straipsnio 2 dalyje siūloma nustatyti, kad per 48 val. Migracijos departamentas priima sprendimą įleisti prieglobsčio prašytoją į Lietuvos Respublikos teritoriją ir apgyvendinti jį UTPI 79 ir 140¹⁶ straipsniuose nustatyta tvarka neribojant jo teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, išskyrus UTPI 140⁸ straipsnio 3 dalyje nurodytus atvejus;

- UTPI 140⁸ straipsnio 3 dalyje siūloma nustatyti, kad tais atvejais, kai nustatomos UTPI 76 straipsnio 4 dalyje arba 77 straipsnio 1 dalyje nurodytos aplinkybės ir nėra su prieglobsčio prašytojo amžiumi, sveikatos būkle, šeimine padėtimi susijusių ar kitų individualių aplinkybių, dėl kurių neturėtų būti ribojama prieglobsčio prašytojo teisė laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, Migracijos departamentas priima sprendimą prieglobsčio prašytoją laikinai apgyvendinti laikino apgyvendinimo vietose, nesuteikiant jam teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, iki priimamas sprendimas jį įleisti į Lietuvos Respubliką.

Pažymėtina, kad tais atvejais, kai nustatomos UTPI 76 straipsnio 4 dalyje arba 77 straipsnio 1 dalyje nurodytos aplinkybės, prieglobsčio prašymas vertinamas kaip nepagrįstas ar nepriimtinas, todėl tokiais atvejais UTPI nustatyta kitokia su prieglobsčio prašymu susijusi procedūra: prieglobsčio prašytojas *de jure* neįleidžiamas į Lietuvos Respubliką ir jo prašymas suteikti prieglobstį nagrinėjamas iš esmės skubos tvarka. Šios procedūros tikslas yra kuo greičiau priimti sprendimą dėl užsieniečio teisinės padėties, t. y., išgaliojus galutiniam sprendimui nesuteikti jam prieglobsčio Lietuvos Respublikoje arba sprendimui nenagrinėti jo prašymo suteikti prieglobstį, užsienietis galėtų savanoriškai išvykti arba būtų išsiųstas iš Lietuvos Respublikos. Taigi, visi sprendimai dėl užsieniečio šiuo atveju būtų priimti ir įvykdyti *de jure* neįleidus užsieniečio į Lietuvos Respubliką. Tačiau, jeigu per UTPI nustatytą terminą nebūtų priimtas galutinis sprendimas dėl prieglobsčio, toks užsienietis būtų įleistas į Lietuvos Respubliką ir jo apgyvendinimo klausimas būtų sprendžiamas vadovaujantis UTPI 79 ir 140¹⁶ straipsnių nuostatomis, t. y. jis būtų apgyvendinamas be judėjimo ribojimų, išskyrus tuos atvejus, jei būtų nustatomi sulaikymo pagrindai ir VSAT kreiptųsi į teismą dėl sulaikymo ar alternatyvios sulaikymui priemonės skyrimo. Taip pat, atsižvelgiant į užsieniečio apgyvendinimo nesuteikiant jam teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje terminą, UTPI 140⁸ straipsnio 3 dalyje numatoma Migracijos departamento sprendimų dėl užsieniečių apgyvendinimo nesuteikiant jiems teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje peržiūra pasikeitus aplinkybėms, susijusioms su prieglobsčio prašytoju.

Atkreiptinas dėmesys, kad dėl kiekvieno užsieniečio, kuris pateikė prašymą suteikti prieglobstį, Migracijos departamentas kreipiasi į Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentą, policiją ir VSAT, kurie UTPI 4 straipsnio nustatyta tvarka teikia informaciją ar nėra grėsmių valstybės saugumui, viešajai tvarkai ar visuomenei.

Įstatymo projekte siūloma nustatyti, kad pasienio procedūros metu, t. y. kai užsienietis *de jure* nėra įleistas į Lietuvą, sprendimą dėl jo apgyvendinimo priims administracinė institucija, t. y. Migracijos departamentas, todėl toks užsieniečio apgyvendinimas administracinės institucijos

sprendimu nesuteikiant jam teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje nedėstomas kaip sulaikymo pagrindas, siekiant išlaikyti teisinio reguliavimo nuoseklumą, kadangi sulaikymą ar alternatyvią sulaikymui priemonę skiria tik teismai (ne administracinės institucijos). Įstatymo projekte aiškiai nustatomas administracinių sprendimų dėl apgyvendinimo priėmimas individualiai įvertinus kiekvieno prieglobsčio prašytojo situaciją, taip pat nustatoma tokių sprendimų administracinė peržiūra, apskundimo tvarka, taigi tokių sprendimų pagrįstumas galės būti įvertintas teismo.

Toks UTPI nustatytas reguliavimas yra suderintas su Europos Sąjungos teise. UTPI 76 straipsnio 4 dalies nuostatos yra perkeltos iš 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (nauja redakcija) (toliau – Direktyva Nr. 2013/32/ES) 31 straipsnio 8 dalies, o UTPI 77 straipsnio 1 dalies nuostatos – iš Direktyvos Nr. 2013/32/ES 33 straipsnio 2 dalies. Direktyvos Nr. 2013/32/ES 43 straipsnis nustato pasienio procedūrą, kurioje, be kita ko, nustatyta ir galimybė pratęsti Direktyvos Nr. 2013/32/ES 43 straipsnio 2 dalyje nustatytą keturių savaičių terminą, kai atvyksta didelė trečiosios šalies piliečių arba asmenų be pilietybės grupė ir pateikia tarptautinės apsaugos prašymus pasienyje arba tranzito zonoje.

Taigi Europos Sąjungos teisės aktai nustato galimybę taikyti pasienio procedūrą (t. y. neįleisti prieglobsčio prašytojo į valstybės teritoriją) tais atvejais, kai prašymai suteikti prieglobstį yra nepagrįsti ar nepriimtini. Lietuvos Respublika šia galimybe pasinaudojo ir atitinkamai perkėlė Direktyvos Nr. 2013/32/ES nuostatas į nacionalinę teisę.

Kadangi pasiūlyme dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl krizių ir *force majeure* situacijų migracijos ir prieglobsčio srityje siūloma nustatyti, kad krizinėse situacijose ar esant *force majeure* pasienio procedūra galėtų trukti iki 20 savaičių, Įstatymo projekte siūlomas trumpesnis maksimalus pasienio procedūros laikotarpis – vietoj 6 mėnesių siūloma nustatyti 5 mėnesių laikotarpį, atitinkamai patikslinamos ir kitos su šiuo pasiūlymu susijusios UTPI nuostatos.

Atkreiptinas dėmesys, kad Pranešimo ir keitimosi informacija apie įvykį, ekstremaliųjų įvykį, ypatingą įvykį, ekstremaliąją situaciją ar krizę tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. gruodžio 29 d. nutarimu Nr. 1317 „Dėl Lietuvos Respublikos krizių valdymo ir civilinės saugos įstatymo įgyvendinimo“, 2 priede nustatyto Ekstremaliųjų įvykių kriterijų sąrašo 14.1 papunktyje nustatyti masinio užsieniečių antplūdžio į Lietuvos teritoriją kriterijai, tarp kurių yra ne tik skaitinis rodiklis (žmonių skaičius per parą ≥ 30), kai Lietuvos Respublikos valstybės siena kertama nenustatytoje vietoje, nenustatytu laiku ar nenustatyta tvarka, vienos VSAT pasienio rinktinės pasienio užkardos veiklos teritorijoje, bet ir instrumentalizavimo kriterijus – yra pakankamai pagrindo manyti, kad Lietuvos Respublikos valstybės sienos kirtimas nenustatytoje vietoje, nenustatytu laiku ar nenustatyta tvarka dirbtinai organizuojamas, skatinamas ar leidžiamas dalyvaujant kaimyninėms valstybėms ir (ar) jų institucijoms, su jų žinia veikiantiems asmenims. Atsižvelgiant į tai, kad, nors ir šiuo metu nėra stebimi dideli užsieniečių, siekiančių neteisėtai kirsti Lietuvos Respublikos valstybės sieną, srautai, tačiau yra grėsmė, kad tokie srautai bet kada gali padidėti, todėl UTPI nustatyta kitokia prieglobsčio procedūrų tvarka, kai yra įvesta karo padėtis, nepaprastoji padėtis, taip pat paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, yra aktuali.

Siekiant užtikrinti geriausias vaiko interesus Įstatymo projektu siūloma keisti atitinkamas UTPI 5, 140⁸ ir 140¹⁴ straipsnių nuostatas. Siūloma nustatyti, kad sprendimas apgyvendinti nelydimą nepilnametį prieglobsčio prašytoją, nesuteikiant teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, gali būti priimtas tik tuo atveju, jeigu yra pagrįstų abejonių dėl užsieniečio nurodyto amžiaus ir tik tol, kol bus nustatytas amžius, bet ne ilgiau kaip 28 dienas nuo prašymo suteikti prieglobstį pateikimo dienos. Toks 28 dienų terminas nustatomas atsižvelgiant į UTPI 5 straipsnio 8 dalį, kurioje numatytas laikotarpis Migracijos departamentui priimti sprendimą įleisti prieglobsčio prašytoją į Lietuvos Respubliką ir siekiant, kad nelydimo nepilnamečio prieglobsčio prašytojo judėjimo laisvė nebūtų varžoma ilgiau nei būtina. Nelydimi nepilnamečiai prieglobsčio prašytojai apgyvendinami vadovaujantis UTPI 79 straipsnio 4 dalimi ir 140¹⁶ straipsniu – nelydimas nepilnametis prieglobsčio prašytojas apgyvendinamas vidaus reikalų ministro ir socialinės apsaugos

ir darbo ministro nustatyta tvarka pas pilnamečius giminaičius, atstovą arba Pabėgėlių priėmimo centre, jeigu jo atstovas tam neprieštaruoja, arba kitose nepilnamečiams gyventi tinkamose apgyvendinimo vietose, jeigu jo atstovas tam neprieštaruoja. UTPI 140¹⁴ straipsnyje siūloma nustatyti, kad nelydimiems nepilnamečiams prieglobsčio prašytojams UTPI 76 straipsnio 6 dalies nuostata netaikoma, jeigu kyla pagrįstų abejonių dėl užsieniečio amžiaus arba jeigu nustatomos UTPI 76 straipsnio 4 dalies 3, 7 ar 8 punkte nurodytos aplinkybės, t. y. nustatomi atvejai, kuomet nelydimo nepilnamečio prieglobsčio prašytojo prašymas suteikti prieglobstį gali būti nagrinėjamas skubos tvarka (UTPI 76 straipsnio 4 dalis).

Įstatymo projektu taip pat patikslinamos UTPI 140⁸ straipsnio 4 dalies nuostatos dėl užsieniečių, kurie į Lietuvos Respublikos teritoriją pateko neteisėtai kirtę Lietuvos Respublikos valstybės sieną ir kurie nėra prieglobsčio prašytojai, apgyvendinimo. Atsisakoma nuostatos, kad VSAT priima sprendimą dėl apgyvendinimo nesuteikiant teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje dėl užsieniečių, dėl kurių priimtas sprendimas nesuteikti prieglobsčio Lietuvos Respublikoje, nes tokiais atvejais VSAT turėtų kreiptis į teismą dėl sulaikymo ar alternatyvios sulaikymui priemonės skyrimo. Siekiant užtikrinti geriausius vaiko interesus nustatoma, kad apgyvendinimo sprendimai su judėjimo ribojimu dėl nelydimų nepilnamečių užsieniečių nepriimami, jie apgyvendinami šio Įstatymo 32 straipsnio nustatyta tvarka.

Kadangi keičiant UTPI 140⁸ straipsnį pasikeičia jo dalių numeracija, atitinkamai koreguojamos ir kitos to paties straipsnio dalys, o taip pat ir UTPI 125, 126 ir 140¹³ straipsniai. Be to, UTPI 125 ir 126 straipsniai taisomi pastebėjus juose fakto klaidų: 125 straipsnio 2¹ dalis tikslinama papildant numatytą užsieniečių informavimą ir pagal 125 straipsnio 1 dalies 8 punktą; UTPI 126 straipsnio 1 dalies 2¹ punkte išbraukiama nuoroda į UTPI 5 straipsnio 6 dalį, nes prieglobsčio prašytojų išsiųsti iš Lietuvos Respublikos negalima.

Nors Konstitucinis Teismas nepasisakė dėl UTPI 5 straipsnio 6 dalies nuostatos, pagal kurią prieglobsčio prašytojai apgyvendinami pasienio kontrolės punkte, tranzito zonoje ar Valstybės sienos apsaugos tarnyboje 28 dienas, nesuteikiant jiems teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, tačiau nuosekliai taikant Nutarimo nuostatas dėl prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo sprendimų, tikslinga atitinkamai keisti ir nuostatas, susijusias su prieglobsčio prašytojų apgyvendinimu, ir kai nėra įvesta karo padėtis, nepaprastoji padėtis, taip pat paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio. Dėl šios priežasties Įstatymo projekte siūloma atitinkamai keisti ir UTPI 5 straipsnio nuostatas. Atsižvelgiant į tai kad UTPI 5 straipsnyje dėstomos nuostatos, susijusios su laikinu apgyvendinimu, kol prieglobsčio prašytojai laikomi neįleistais į Lietuvos Respubliką (įleidus į Lietuvos Respubliką jų apgyvendinimą reglamentuoja UTPI 79 straipsnis), patikslinamas UTPI 5 straipsnio pavadinimas.

Atsižvelgiant į Nutarimo 27.1 punktą, kuriame konstatuojama, kad UTPI 115 straipsnio 2 dalies 5 punkte įtvirtinta alternatyvi sulaikymui priemonė tarptautinių ir Lietuvos teismų praktikoje įvertinta kaip prilygstanti asmens sulaikymui, taip pat į 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo (nauja redakcija), 8 straipsnio 4 dalį, kurioje kaip alternatyvios sulaikymui priemonės pavyzdys nurodoma pareiga neišvykti iš nustatytos vietos, ši alternatyvi sulaikymui priemonė tikslinama – siūloma nustatyti, kad teismai gali skirti alternatyvią sulaikymui priemonę – apgyvendinti užsieniečių VSAT, nustatant pareigą neišvykti iš apgyvendinimo vietai priklausančios teritorijos be apgyvendinimo vietos vadovo ar jo įgalioto asmens leidimo. Taip pat UTPI 115 straipsnis papildomas nauja nuostata, kad teismui paskyrus tokią alternatyvią sulaikymui priemonę užsieniečiams apgyvendinimo vietos vadovo ar jo įgalioto asmens leidimu gali būti leista laikinai išvykti iš apgyvendinimo vietos, kai yra valdoma pasišalinimo iš apgyvendinimo vietos rizika. Pagal dabartinį reglamentavimą, teismui paskyrus alternatyvią sulaikymui priemonę – apgyvendinti užsieniečių VSAT nustatant teisę judėti tik apgyvendinimo vietai priklausančioje teritorijoje, užsieniečiai negali išvykti iš apgyvendinimo vietos teritorijos, o apgyvendinimo vietos vadovui ar jo įgaliotam asmeniui nėra suteikta teisė leisti laikinai išvykti iš apgyvendinimo vietos teritorijos. Taigi, siūloma alternatyvi sulaikymui priemonė yra palankesnė užsieniečiams, ji sudarys galimybę riboti užsieniečių judėjimo laisvę tik tiek, kiek tai yra būtina. Kiekvienu individualiu

atveju apgyvendinimo vietos vadovas ar jo įgaliotas asmuo vertins pasišalinimo riziką. Pavyzdžiui, kai alternatyvi sulaikymui priemonė bus skirta šeimai, apgyvendinimo vietos vadovas ar jo įgaliotas asmuo, įvertinęs pasišalinimo riziką, gali leisti vienu metu iš apgyvendinimo vietos laikinai išvykti daliai šeimos narių. Atitinkamai keičiamas ir UTPĮ 140¹⁹ straipsnis.

UTPĮ 115 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad jeigu nevykdomos teismo sprendimu paskirtos alternatyvios sulaikymui priemonės, VSAT kreipiasi į teismą su teikimu sulaikyti užsieniečių. Kadangi UTPĮ 113 straipsnio 5 dalies 7 punkte nurodytoje aplinkybėje yra kalbama tik apie užsieniečių, kuris apgyvendintas VSAT netaikant judėjimo laisvės apribojimų, siekiant UTPĮ nuostatų suderinamumo ir, kad nevykdant teismo sprendimu paskirtos Įstatymo projekte keičiamos alternatyvios sulaikymui priemonės būtų galima taikyti sulaikymo pagrindus, tikslinama UTPĮ 113 straipsnio 5 dalies 7 punkte nurodyta pasislėpimo aplinkybė.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Priėmus UTPĮ, neigiamų pasekmių nenumatoma. Priimti UTPĮ pakeitimai užtikrins UTPĮ nuostatų atitikimą Konstitucijai ir tinkamą užsieniečių teisių apsaugos lygį.

6. Galima priimto įstatymo įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimtas UTPĮ kriminogeninei situacijai, korupcijai įtakos neturės.

7. Galima priimto įstatymo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

UTPĮ pakeitimai įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

Neprieštarauja.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Siekiant inkorporuoti UTPĮ į teisinę sistemą, pakeisti ar panaikinti kitų galiojančių teisės aktų nereikės.

10. Įstatymo projekto atitiktis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, sąvokų ir terminų įvertinimas.

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos ir Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Įstatymo projekte neapibrėžiamos naujos ir nekeičiamos esamos sąvokos ir terminai.

11. Įstatymo projekto atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

Įstatymo projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

12. Įstatymo įgyvendinimui reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai.

Priėmus UTPĮ pakeitimą, reikės pakeisti:

1. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 24 d. įsakymą Nr. 1V-131 „Dėl Prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Prieglobsčio aprašas).

2. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2007 m. spalio 4 d. įsakymą Nr. 1V-340 „Dėl Laikinojo užsieniečių apgyvendinimo Valstybės sienos apsaugos tarnyboje prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti.

Priimtam UTPI įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų neprireiks.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Įstatymo projekto reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną „Eurovoc“: „prašymas suteikti prieglobstį“, „prieglobsčio prašytojas“, „užsienietis“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nors pakeitus UTPI reikės keisti kai kurias Prieglobsčio aprašo nuostatas, tačiau Prieglobsčio apraše numatomi pakeitimai neesminiai, o UTPI nuostatų iš esmės pakaks, kad jos galėtų būti taikomos iš karto įsigaliojus UTPI pakeitimams. Siekiant, kad UTPI pakeitimas įsigaliotų kuo greičiau, Įstatymo projekte nenustatoma įsigaliojimo data – reikiama Prieglobsčio aprašo pakeitimai bus parengti ir įsigalios kartu su UTPI pakeitimais.

Siekiant aiškaus reglamentavimo tais atvejais, kai po Nutarimo įsigaliojimo prieglobsčio prašytojams buvo pritaikytos ir šiuo metu taikomos galiojančio UTPI 5 straipsnio 6 ir 8 dalių nuostatos, siūloma nustatyti, kad tokiais atvejais, įsigaliojus UTPI pakeitimams, UTPI 140⁸ straipsnio nuostatos netaikomos. Tai reiškia, kad tiems užsieniečiams, kuriems po Nutarimo paskelbimo iki UTPI pakeitimo įsigaliojimo UTPI 140⁸ straipsnio 3 dalies nuostatos buvo netaikomos, o buvo taikomos UTPI 5 straipsnio 6 ir 8 dalies nuostatos, po UTPI pakeitimo įsigaliojimo nebus taikomos naujos UTPI 140⁸ straipsnio nuostatos. Taigi, jeigu prieglobsčio prašymas bus pateiktas iki UTPI pakeitimo įsigaliojimo, ir toliau bus taikomos UTPI 5 straipsnio 6 ir 8 dalies nuostatos, o jeigu prieglobsčio prašymas bus pateiktas po UTPI pakeitimo įsigaliojimo – UTPI 140⁸ straipsnio nuostatos.

Pažymėtina, kad po Nutarimo paskelbimo dėl visų užsieniečių, kurie buvo apgyvendinti vadovaujantis UTPI 140⁸ straipsnio 3 dalies nuostatomis (tokių buvo 17), buvo priimti sprendimai dėl apgyvendinimo be judėjimo ribojimo.